

Sygn. akt III PK 124/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z powództwa D. M.
przeciwko Zespołowi Szkół [...] w M.
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 stycznia 2019 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w S.
z dnia 28 czerwca 2017 r., sygn. akt IV Pa [...],

- 1. oddała skargę kasacyjną i zażalenie,**
- 2. odstępuje od obciążania powódki kosztami zastępstwa
procesowego strony przeciwnej w postępowaniu przed Sądem
Najwyższym.**

Powódka D. M. domagała się od pozwanego Zespołu Szkół [...] w M. zapłaty
kwoty 18.753,27 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia
wniesienia pozwu do dnia zapłaty, także zasądzenia od pozwanego na jej rzecz

kosztów procesu według norm przepisanych. W pismach procesowych z 26 sierpnia 2016 r. powódka wniosła o orzeczenie bezskuteczności odwołania jej ze stanowiska dyrektora pozwanego, ewentualnie o przywrócenie jej do pracy na tym stanowisku, a w razie nieuwzględnienia tych roszczeń o zasądzenie od pozwanego kwoty wskazanej w pozwie wraz z ustawowymi odsetkami.

Sąd Rejonowy w S. wyrokiem z 18 listopada 2016 r., sygn. akt IV P [...], zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 18.753,27 zł tytułem odszkodowania za niezgodne z prawem odwołanie powódki z funkcji dyrektora (pkt I); zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 360 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt II); w zakresie punktu pierwszego wyrokowi nadał rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 6.265,44 zł (pkt III).

Sąd ustalił, że powódka od 1 września 1999 r. pełniła funkcję dyrektora Zespołu Szkół [...] w M.. Jej ostatnia kadencja upływała z dniem 31 sierpnia 2019 r. Uchwałą nr [...] zarządu Powiatu M. z dnia 4 lipca 2016 r. powódka została odwołana z tym dniem ze stanowiska dyrektora pozwanego. Jako przyczynę wskazano niewłaściwe zarządzanie przez powódkę kierowaną przez nią placówką, co zagraża jakości kształcenia uczniów oraz interesowi publicznemu i destabilizuje funkcjonowanie szkoły. Podano również szesnaście okoliczności powodujących taką ocenę działalności powódki. Sąd ocenił, że zarzuty przedstawione powódce nie uzasadniały odwołania jej z funkcji w zastosowanym trybie, tj. bez wypowiedzenia. Tym samym, skoro odwołanie powódki ze stanowiska dyrektora pozwanego okazało się nieuzasadnione, to w sprawie należy odpowiednio zastosować art. 45 § 2 k.p. i art. 47¹ k.p., które stanowią podstawę do zasądzenia odszkodowania w kwocie wskazanej w pozwie. Sąd, powołując się na wyrok Sądu Najwyższego z 9 maja 1997 r., I PKN 138/97, stwierdził, że nauczycielowi odwołanemu z funkcji dyrektora szkoły z naruszeniem art. 38 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty, przysługuje wyłącznie odszkodowanie.

Wyrok Sądu Okręgowego pozwany oraz powódka zaskarżyli w całości.

Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z 28 czerwca 2017 r., sygn. akt IV Pa [...], odrzucił apelację powódki w przedmiocie roszczenia o przywrócenie do pracy na stanowisku dyrektora Zespołu Szkół [...] w M. (pkt I), oddalił apelację pozwanego

(pkt II), zasądając od pozwanego na rzecz powódki zwrot kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję (pkt III).

W ocenie Sądu Okręgowego, zarzut naruszenia art. 67 § 1 k.p.c. w związku z art. 36 ust. 1 ustawy o systemie oświaty jest bezpodstawny, gdyż strona pozwana była reprezentowana w toku procesu przed Sądem pierwszej instancji, jak również przed Sądem drugiej instancji przez osobę uprawnioną, tj. dyrektora Zespołu Szkół [...] w M., M. P.. Rozstrzygnięcie nadzorcze Wojewody [...] z dnia 19 października 2016 r. nie ma charakteru prawomocnego. W trakcie trwania procesu przed Sądem Rejonowym, jak również przed Sądem Okręgowym nie rozstrzygnięto prawomocnie o nieważności uchwał zarządu Powiatu M. z dnia 4 lipca 2016 r., jak i z dnia 1 września 2016 r., gdyż według informacji strony pozwanej na obecnym etapie sprawa toczy się przed Naczelnym Sądem Administracyjnym. Wobec tego Sąd Okręgowy stwierdził, że taki stan rzeczy nie wywołuje skutków w postępowaniu prowadzonym na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego co do ważności postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 2 k.p.c. Odnosnie do roszczenia powódki o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach, Sąd Okręgowy stwierdził, że Sąd Rejonowy nie wydał w tym przedmiocie rozstrzygnięcia, w konsekwencji Sąd drugiej instancji nie jest władny, aby merytorycznie odnieść się do tego roszczenia. W tej części Sąd Okręgowy odrzucił apelację, uznając ją za niedopuszczalną.

Wyrok Sądu Okręgowego powódka, reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, zaskarżyła w całości.

Zarzucono naruszenie prawa procesowego, to jest: art. 67 § 1 k.p.c. w związku z art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania wyroku (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1943 ze zm.) oraz art. 70 § 1 k.p.c. i art. 71 k.p.c., skutkujące nieważnością postępowania w obu instancjach w oparciu o treść art. 379 pkt 2 k.p.c., z uwagi na brak organu powołanego do reprezentowania pozwanego Zespołu Szkół [...] w M., jak i nienależyte umocowanie pełnomocnika strony pozwanej, który reprezentował stronę przed Sądem Okręgowym w S. w dniu 14 czerwca 2017 r., wobec udzielenia pełnomocnictwa przez niemającą do tego legitymacji M. P.. Podkreślono, że Wojewoda [...] rozstrzygnięciem nadzorczym z dnia 19 października 2016 r.

stwierdził nieważność uchwały Zarządu Powiatu M. z dnia 1 września 2016 r. nr [...] w sprawie powołania komisji konkursowej dla wyłonienia kandydata na stanowisko dyrektora Zespołu Szkół [...] w M. oraz stwierdził nieważność i uchylił w całości rozstrzygnięciem nadzorczym z dnia 22 listopada 2016 r. uchwałę Zarządu Powiatu z dnia 14 września 2016 r. nr [...] w sprawie powierzenia M. P. funkcji dyrektora Zespołu Szkół [...] w M.. Tym samym M. P. nie była uprawniona do reprezentowania pozwanego i nie mogła pełnić funkcji dyrektora Zespołu Szkół [...] w M., a więc również udzielić pełnomocnictwa do reprezentowania pozwanego przed sądami powszechnymi.

Zarzucono również naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na wynik sprawy, to jest: (-) art. 370 k.p.c. i art. 373 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c., przez bezpodstawne odrzucenie apelacji powódki wskutek błędnego przekonania Sądu Okręgowego w S., że środek odwoławczy wniesiony został od przedmiotu sporu nieobjętego rozstrzygnięciem w sentencji orzeczenia Sądu pierwszej instancji, podczas gdy Sąd Rejonowy w S. wyrokiem z 18 listopada 2016 r., sygn. akt IV P [...], orzekł o obu zgłoszonych przez powódkę roszczeniach, uznając, że przysługuje jej wyłącznie odszkodowanie za niezgodne z prawem odwołanie z funkcji dyrektora, wobec czego takie też odszkodowanie zasądził od pozwanego na rzecz powódki, co jednocześnie wykluczało możliwość orzeczenia drugiego z alternatywnych roszczeń przemiannych, to jest o uznanie bezskuteczności odwołania powódki ze stanowiska dyrektora lub o przywrócenie jej do pracy na tym stanowisku, co skutkowało brakiem odniesienia się przez Sąd Okręgowy w S. do wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów.

Skarżąca wskazała, że rozstrzygnięciami nadzorczymi Wojewoda [...] stwierdził nieważność zarówno uchwały Zarządu Powiatu M. z dnia 1 września 2016 r. nr [...] w sprawie powołania komisji konkursowej dla wyłonienia kandydata na stanowisko dyrektora Zespołu Szkół [...] w M., jak i uchwały Zarządu Powiatu z dnia 14 września 2016 r. nr [...] w sprawie powierzenia M. P. funkcji dyrektora Zespołu Szkół [...] w M.. W tym stanie rzeczy, wobec treści art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 995 ze zm.), z której wynika, że stwierdzenie przez organ nadzoru nieważności uchwały organu powiatu wstrzymuje jej wykonanie z mocy prawa w

zakresie objętym stwierdzeniem nieważności, z dniem doręczenia rozstrzygnięcia nadzorczego M. P. nie była i nadal nie jest uprawniona do reprezentowania strony pozwanej. Została również prawomocnie stwierdzona nieważność uchwały Zarządu Powiatu M. z dnia 4 lipca 2016 r. nr [...] w sprawie odwołania powódki D. M. ze stanowiska dyrektora Zespołu Szkół [...] w M., które to rozstrzygnięcie nadzorcze Wojewody [...] z dnia 26 sierpnia 2016 r. zostało doręczone Zarządowi Powiatu M. w dniu 30 sierpnia 2016 r. Artykuł 67 § 1 k.p.c. przewiduje, że osoby prawne oraz jednostki organizacyjne dokonują czynności procesowych przez swoje organy albo przez osoby uprawnione do działania w ich imieniu. Mając na względzie art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, nieprawomocne rozstrzygnięcie, w którym organ nadzoru stwierdza nieważność uchwały organu powiatu, wywołuje skutek w postaci wstrzymania wykonania uchwały organu powiatu. Zatem przyjąć należy, że strona pozwana w trakcie procesu była reprezentowana przez osobę do tego nieuprawnioną, która również nie mogła udzielać w tym zakresie pełnomocnictw. Skutkiem zaś braku organu powołanego do reprezentowania strony jest, zgodnie z art. 379 pkt 2 k.p.c., nieważność postępowania (wyrok Sądu Najwyższego z 8 lutego 2017 r., sygn. akt I PK 79/16, LEX nr 2224602). Ponadto art. 379 pkt 2 k.p.c. dotyczy również sytuacji, gdy w charakterze pełnomocnika występowała osoba, która mogła być pełnomocnikiem, lecz - jak miało to miejsce w niniejszej sprawie - nie została umocowana do działania w imieniu strony, bądź istniały braki w udzieleniu pełnomocnictwa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2017 r., sygn. akt I PK 310/15, LEX nr 2259298).

Skarżąca wskazała także na błędne stanowisko Sądu Okręgowego, że Sąd Rejonowy w S. w wyroku z dnia 18 listopada 2016 r., sygn. akt IV P [...], nie wydał rozstrzygnięcia w przedmiocie roszczenia powódki o przywrócenie jej do pracy na poprzednich warunkach, tj. na stanowisko dyrektora Zespołu Szkół [...] w M.. W ocenie powódki, Sąd Rejonowy orzekł o obu zgłoszonych przez nią roszczeniach, uznając, że przysługuje jej wyłącznie odszkodowanie za niezgodne z prawem odwołanie z funkcji dyrektora.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz uchylenie w całości wyroku Sądu Rejonowego w S. z 18 listopada 2016 r., sygn. akt IV P [...],

oraz o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi lub sądowi równorzędnemu, a także o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Pozwany, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniósł o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpoznając najdalej idący zarzut nieważności postępowania przed Sądami obu instancji, podkreślić na wstępie należy, że w judykaturze przyjmuje się, że art. 3¹ k.p. określa też kompetencje do udzielenia pełnomocnictwa procesowego w sporach z zakresu prawa pracy, bowiem użyty w tym przepisie zwrot „dokonywanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy” rozumieć należy jako dokonywanie wszelkich czynności prawnych z tego zakresu, w tym czynności procesowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2014 r., II PK 134/13, LEX nr 145511 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2001 r., I PZ 9/01, OSNP 2003 nr 7, poz. 180 i z dnia 22 stycznia 2008 r., II PZ 62/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 68).

Powierzenie stanowiska dyrektora szkoły i jego odwołanie stanowią czynności należące do organu prowadzącego szkołę, w niniejszej sprawie do zarządu powiatu, (art. 36a i art. 38 ustawy o systemie oświaty w brzmieniu obowiązującym do 1 września 2017 r.). Charakter prawny tych aktów jest sporny. Według części poglądów, wyrażanych głównie w orzecznictwie sądów administracyjnych, powołanie i odwołanie dyrektora ze stanowiska przez uprawniony organ prowadzący szkołę dotyczy dwóch sfer - publicznoprawnej i pracowniczej, gdyż uchwała w tym przedmiocie wywołuje skutki prawne w obu tych sferach. Podkreśla się w nim, że powołanie czy odwołanie na stanowisko kierownika samorządowej jednostki organizacyjnej ma charakter kompetencji władczej, związanej z wykonywaniem publicznoprawnych zadań ze wszystkimi tego konsekwencjami, łącznie z ingerencją nadzorczą wojewody (por. wyrok Naczelnego

Sądu Administracyjnego z 8 lutego 2011 r., I OSK 1362/10, LEX nr 990169). Zatem personalny charakter aktu powołania na funkcję kierowniczą nie stanowi o jej prywatnoprawnym charakterze, gdyż obsada stanowiska kierowniczego w samorządowej jednostce organizacyjnej jest formą zarządzania jednostką organizacyjną a zarządzanie nią wchodzi w zakres administracji publicznej. Z drugiej strony czynność ta wkracza w stosunki między nauczycielem powołanym na stanowisko kierownicze a jego pracodawcą i doprowadza, wskutek odwołania, do modyfikacji stosunku pracy i tylko w zakresie tych skutków uprawnione jest orzekanie o roszczeniach pracowniczych odwołanego dyrektora przez sądy powszechne (sądy pracy), bowiem na tej drodze osoba odwołana może dochodzić ochrony swego interesu prawnego w zakresie stosunków pracowniczych (por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 8 lutego 2013 r., I OSK 2641/12, LEX nr 1356992, uchwałę 7 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z 16 grudnia 1996 r., OPS 6/96, ONSA 1997 nr 2, poz. 48).

Odmienny pogląd wyrażany jest w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w którym podnosi się, że nawiązanie i rozwiązanie dyrektorskiego stosunku zatrudnienia jest czynnością z zakresu prawa pracy, którą podejmuje organ działający w imieniu i na rzecz pracodawcy (organ prowadzący szkołę) w celu wywołania zobowiązaniowych skutków prawnych związanych z powierzeniem lub odwołaniem nauczyciela ze stanowiska dyrektora szkoły. Wyroki sądów administracyjnych nie mogą rozstrzygać o istnieniu pomiędzy pracownikiem a pracodawcą zobowiązaniowych więzi pracowniczych, które wynikają z powierzenia nauczycielowi stanowiska dyrektora szkoły lub pozbawienia go tej kierowniczej funkcji. Tym samym weryfikujące sferę publicznoprawną skutki orzeczenia administracyjno-sądowego nie przenoszą się na pracowniczy stosunek powierzenia nauczycielowi okresowego sprawowania funkcji dyrektora szkoły oraz odwołania go z tego kierowniczego zatrudnienia. W konsekwencji skutki orzeczenia administracyjno-sądowego o nieważności uchwały o odwołaniu z funkcji dyrektora szkoły nie rozciągają się na sferę pracowniczego zatrudnienia na kierowniczym stanowisku pracy i nie wywołują skutku nieważności odwołania ani reaktywowania zatrudnienia na stanowisku dyrektora pozwanej szkoły (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 grudnia 2004 r., I PK 100/04, OSNP 2005 nr 14, poz. 212;

z dnia 13 marca 2014 r., I PK 219/13, OSNP 2015 nr 6, poz. 78; z dnia 12 lutego 2015 r., I PK 155/14; z dnia 29 października 2014 r., I PK 61/14, OSNP 2016 nr 10 poz. 126).

Sąd Najwyższy zgadza się ze stanowiskiem, że powierzenie nauczycielowi stanowiska dyrektora szkoły i odwołanie go z tego stanowiska są klasycznymi (typowymi) jednostronnymi czynnościami prawa pracy dotyczącymi zatrudnienia na kierowniczym stanowisku pracy. Z kolei z zatrudnieniem na tym stanowisku ustawa (ustawa o systemie oświaty i ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 967 ze zm.) wiąże kompetencje do reprezentowania szkoły wobec zatrudnionych w niej nauczycieli. Ustawa o systemie oświaty nie przewiduje powierzania stanowiska dyrektora szkoły w drodze decyzji administracyjnej. Powierzenie to jest czynnością prawa prywatnego regulującego pracownicze stosunki zobowiązaniowe, w których stronami są szkoła reprezentowana przez samorządowy organ prowadzący (pracodawca) i pracownik (nauczyciel). Uchwała organu samorządowego nie kreuje bezpośrednio stosunku pracy na kierowniczym stanowisku, bo do tego potrzebne jest jej wykonanie przez złożenie oświadczenia woli o powierzeniu stanowiska dyrektora według reguł wynikających z art. 61 k.c. Dopiero ta czynność prawna wywołuje skutek w postaci nawiązania stosunku pracy na kierowniczym stanowisku. Zatem wstrzymanie z mocy ustawy wykonania uchwały o powierzeniu stanowiska dyrektora na podstawie zarządzenia nadzorczego wojewody (art. 80 ust. 1 w związku z art. 79 ust. 1 ustawy o samorządzie powiatowym) nie wywołuje żadnego skutku w ukształtowanym już stosunku pracy. Na tym etapie powierzenie stanowiska dyrektora szkoły mieszczące się w granicach kompetencji organu prowadzącego, zawarte we właściwej formie (uchwała), regulując prawa i obowiązki obu stron w sposób zgodny z prawem, nie może być na podstawie art. 58 § 1 k.c. uznane za nieważne. Artykuł 58 § 1 k.c., stanowiąc o nieważności czynności prawej z powodu jej sprzeczności z ustawą, ma na względzie sprzeczność treści i celu tej czynności z ustawą. Wstrzymanie z mocy prawa wykonania uchwały organu samorządowego nie oznacza bezwzględnej nieważności dokonanej już czynności prawnej, skoro ta konstrukcja prawna (wstrzymanie wykonania uchwały) działa na przyszłość; nie

znosi także jej skutku w zakresie istniejącego stosunku pracy, bo do jego modyfikacji konieczna jest inna czynność prawna - odwołanie ze stanowiska.

Z kolei wadliwość materialna czy formalna odwołania ze stanowiska dyrektora szkoły nie powoduje bezskuteczności tej czynności prawnej, bowiem kardynalną zasadą prawa pracy jest skuteczność jednostronnych czynności rozwiązujących, bez względu na ich wadliwość. Ich wzruszenie może nastąpić wyłącznie na drodze sądowej. Uruchomienie jej następuje przez odwołanie się pracownika do sądu pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 1996 r., I PKN 41/96, OSNAPIUS 1997 nr 15, poz. 268). Wadliwość formalna lub materialna nie skutkuje bezwzględną nieważnością czynności prawnej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 1997 r., I PKN 170/97, OSNAPIUS 1998 nr 8, poz. 239). Dotyczy to również przypadków, gdy zakończenie umowy o pracę było normatywnie niedopuszczalne (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 414/98, OSNAPIUS 1999 nr 24, poz. 779, uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2011 r., III PZP 6/11, OSNP 2012 nr 17-18, poz. 211). Także wtedy, gdy występuje wątpliwość czy wypowiedzenia dokonała osoba lub organ nieuprawniony do reprezentacji pracodawcy, nie dochodzi do nieważności czynności prawnej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2009 r., II PK 264/08, LEX nr 509972). Oznacza to, że w tym zakresie przepis art. 58 § 1 k.p. nie ma zastosowania, gdyż pozostaje w opozycji względem zasady prawa pracy (art. 300 k.p. - wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 1997 r., I PKN 351/97, OSNAPIUS 1998 nr 17, poz. 501).

W niniejszej sprawie oznacza to, że nie potwierdził się zarzut nieważności postępowania z art. 379 pkt. 2 k.p.c., bowiem M. P. była uprawniona do działania w imieniu pracodawcy przed Sądem pierwszej i drugiej instancji oraz do udzielania pełnomocnictw procesowych.

W następnej kolejności podkreślić należy, że powódka objęła skargą kasacyjną „całość” wyroku Sądu Okręgowego, a więc również i rozstrzygnięcie o odrzuceniu jej apelacji w przedmiocie roszczenia o przywrócenie do pracy na stanowisku dyrektora Zespołu Szkół [...] w M.. Postanowienie o odrzuceniu apelacji w sprawie, w której przysługuje skarga kasacyjna, jako kończące postępowanie w

sprawie, może być zaskarżone zażaleniem (art. 394¹ § 2 k.p.c.), a nie skargą kasacyjną.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone jest stanowisko, że o rodzaju przysługującego stronie środka zaskarżenia decyduje nie forma wydanego orzeczenia, lecz jego treść, stąd też nawet gdy rozstrzygnięcie o odrzuceniu pozwu czy apelacji przybrało formę wyroku, w rzeczywistości jest ono postanowieniem zaskarżalnym w drodze zażalenia. Dotyczy to także sytuacji, gdy tego rodzaju rozstrzygnięcie zamieszczono w wyroku obok rozstrzygnięcia co do istoty sporu (por. uchwałę połączonych Izb: Izby Cywilnej, Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 marca 1972 r., III CZP 27/71; OSN 1973 z. 1, poz. 1), w której Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w razie odrzucenia pozwu wyrokiem środek odwoławczy podlega rozpoznaniu jako zażalenie także wówczas, gdy skarżący nazwał go rewizją; nie może być jednak odrzucony z powodu niezachowania terminu przewidzianego w art. 394 § 2 k.p.c. Pogląd ten został podtrzymany w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 11 października 1995 r., III CZP 138/95 (OSNC 1996 nr 2, poz. 20) i następnie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2002 r., II CKN 1090/00 (OSNC 2003 nr 12, poz. 166), w postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2004 r., I PZ 8/04 (OSNP 2005 nr 1, poz. 9) i z dnia 25 listopada 2010 r., II PZ 37/10 (LEX nr 687033) oraz w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2012 r., I UK 159/12 (OSNP 2013 nr 17-18, poz. 213).

Mając na uwadze powyższe, środek zaskarżenia w części obejmującej rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego o częściowym odrzuceniu apelacji podlega - jako zażalenie - rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy, bez jego odrzucenia z powołaniem się na niezachowanie terminu z art. 394 § 2 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.

Zgodnie z uchwałą siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 25 lutego 1999 r., III ZP 34/98 (OSNAPiUS 2000 nr 2, poz. 44), dopuszczalna jest apelacja powoda od wyroku, w którym sąd pierwszej instancji na podstawie art. 477¹ k.p.c. w związku z art. 8 k.p. i art. 56 k.p. zasądził odszkodowanie w miejsce żądanego przywrócenia do pracy i nie oddalił powództwa w żadnym zakresie. Uchwała ta ma odpowiednie zastosowanie odnośnie do roszczeń przemianych (alternatywnych)

przewidzianych w przypadku wypowiedzenia umowy o pracę na czas nieokreślony w sytuacji, gdy sąd orzeka o odszkodowaniu zamiast o przywróceniu do pracy (art. 45 § 2 k.p. i art. 477¹ k.p.c. w aktualnym jego brzmieniu i znaczeniu). Takie rozstrzygnięcie jest uważane za negatywnie osądzenie żądania przywrócenia do pracy, gdyż zasądzenie odszkodowania likwiduje dług (zobowiązanie) pracodawcy co do przywrócenia do pracy. Uwzględnienie więc w wyroku jednego roszczenia likwiduje spór jednocześnie co do drugiego roszczenia alternatywnego, nawet gdy sentencja nie zawiera orzeczenia oddalającego drugie roszczenie. Przy uwzględnieniu roszczenia o odszkodowanie zamiast o przywrócenie do pracy, nie zachodzi zatem konieczność zawarcia w sentencji orzeczenia o oddaleniu pierwszego roszczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2013 r., II PZ 39/12, LEX nr 1618744; dnia 22 listopada 2007 r., II PZ 58/07, LEX nr 853049 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2012 r., II PK 129/11, LEX nr 1135995). Istota uprawnień przemianych (alternatywnych) na gruncie prawa pracy sprowadza się do tego, że w określonych sytuacjach pracownikowi przysługują – na zasadzie rozłącznego wyboru – dwa roszczenia (np. art. 45 § 1 lub art. 56 k.p.). Wybór jednego z nich i spełnienie go przez pracodawcę powoduje wygaśnięcie zobowiązania, a tym samym upadek pozostałych roszczeń alternatywnych. Sytuacja taka występuje zatem jedynie w przypadku roszczeń przemianych w rozumieniu art. 365 § 1 k.c. (rozumianych jako alternatywa rozłączna - albo przywrócenie do pracy, albo odszkodowanie), przy czym z mocy ustawy (Kodeksu pracy) uprawnionym przemianie jest wierzyciel, czyli pracownik.

Powódce jednak nie przysługiwały tak rozumiane roszczenia (przemienne) alternatywne. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone jest stanowisko, że nauczycielowi w przypadku odwołania ze stanowiska dyrektora szkoły na podstawie art. 38 ustawy o systemie oświaty przysługuje wyłącznie roszczenie o odszkodowanie na podstawie odpowiednio stosowanych przepisów Kodeksu pracy o roszczeniach pracownika w razie niezgodnego z prawem rozwiązania umowy o pracę przez pracodawcę (uchwały Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 1993 r., I PZP 71/92, OSNCP 1993 nr 9, poz. 144; z dnia 5 maja 1993 r., I PZP 15/93, OSNCP 1993 nr 12, poz. 217; OSP 1994 nr 6, poz. 120, z glosą A. Dubowik i z dnia 10 maja 1996 r., I PZP 34/95, PiZS 1996 nr 7, s. 70, LEX nr 1330773 oraz

uzasadnienie wyroków Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 1997 r., I PKN 88/97, OSNAPIUS 1998 nr 1, poz. 10; OSP 1998 nr 6, poz. 118, z glosą A. Dubowik i z dnia 9 grudnia 2003 r., I PK 103/03, OSNP 2004 nr 21, poz. 371; z dnia 18 sierpnia 2015 r., III PK 155/14, OSNP 2017 nr 7, poz. 81; z dnia 7 maja 2015 r., III PK 130/14, OSNP 2017 nr 4, poz. 38). Zatem zasądzenie odszkodowania nie oznacza wygaśnięcia roszczenia o przywrócenie do pracy na stanowisku dyrektora i tym samym negatywnego osądzenia tego ostatniego roszczenia, a stanowi jedynie o tym, że osądzone zostało jedno ze zgłoszonych roszczeń bez rozstrzygnięcia o drugim (roszczeniu ewentualnym).

W konsekwencji nie potwierdził się zarzut naruszenia art. 373 k.p.c. w związku z art. 370 k.p.c.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. (skarga kasacyjna) i art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398¹⁴ k.p.c. (zażalenie) oraz art. 102 k.p.c. orzekł jak w sentencji.